

Gençler için Faşizm

Faşizmin Kitle Psikolojisi

Faşizmin Tarihsel Gelişimi

Faşizmin Bir Formu Olarak Kapitalizm

Faşizmin Kitle Psikolojisi

Birçok tanımlaması vardır faşizmin.

Kimisi şiddete dayalı tüm faaliyetleri kapsayan genel bir ideoloji olarak tanımlar; kimisi de İtalyan aşırı sağının benimsediği bir yönleme indirger.

Tanım farkları bir yana, faşizmin son derece birleştirici bir unsur olduğu kesindir.

İster faşistlerin karşısında olun, ister yanında; saflarınızda sizin gibi düşünen, sizin gibi davranan ve sizinle beraber mücadele etmeye hazır birilerini bulabilirsiniz.

Bu kadar kutuplaştırıcı ve taraf seçmeye zorlayan bir ideolojiyi incelemek için, hem insan bilincinde hem de toplumsal bilinçte temellere inmek zorundayız.

Faşizme neyin sebep olduğu, neden insanların bu şekilde bir araya geldiği ve bu durumun nasıl sona erdirilebileceğini tartışmak için de hangi davranışların, hangi reflekslerin "faşist" olarak tanımlanacağını belirlememiz gerekiyor.

Psikolojik temellerde yatan ve her yerde kendince versiyonları görülebilen bu fikri altyapı partiler veya siyaset düzlemi kullanılarak açıklanamaz.

Çünkü faşist partiler ve faşist uygulamalar varsa, faşist insanlar vardır.

Faşizm bir hükümet politikası değildir, hiçbir zaman da olmamıştır.

Faşist uygulamalar toplumun temeline tezahür eder, toplumsal pratiklerden beslenir ve devamlılığını da bu sayede sağlar.

Faşizmin tarihinde baktığımızda ortak bir gelişim çizgisi görürüz.

Bu çizgi genelde toplumsal zayıflık anlarından başlar.

Bu zayıflık anı bir işgal, yoksulluk veya toplumsal refah eksikliği olabilir.

Bundan sonraki adım genelde bu toplumsal sıkıntı anından bir grubun sorumlu görülmesi ve halkın buna ikna edilmesi olur.

Söz konusu grup ülkenin içinden olabileceği gibi tamamen dışarıdan da olabilir.

Bu gruba karşı bir düşmanlık gelişir, bu düşmanlık beslenir ve zaman içinde çoğunlukla güç kullanımıyla bu grubun tasfiye edildiğini görürüz.

Anlık refah artışı veya ekonomik ilerleme sağlansa da bu durumun uzun vadede sürekliliği sağlanamayacağı için yeni bir düşman bulunması gerekir.

Bu "düşman bulma kültürü", sadece faşist ideallere sahip devletler katında değil, bu ideolojiden izler taşıyan insanlar arasında da rahatlıkla görülebilir.

Nitekim her toplumun hemen her sınıfında bu tür düşmanlaştırıcı ve ötekileştirici politikalar görüyoruz.

Daha önce bahsettiğimiz gibi, faşizm zayıflıklardan beslenir.

Devamlı bir "güç istenci" ile kendini açıklaması ve çoğu zaman bir ülkeyi tekrar "eski güzel günlerine" döndürme vaadi de şimdiki güçsüzlükten kaynaklanır.

Bir devlet politikası olarak faşizm ile bireysel faşizmler arasında kayda değer bir fark bulunmadığını iddia edebiliriz.

Bu durumda, faşist uygulamalar, yani başkasının kötülüğü üzerinden kendini aklama ve agresiflikle kendini ilerletme davranışı da sadece devletlere özgü bir durum değildir, tek tek bireylerin de benimsediği bu davranış ancak kitlelerin kabulü ile bir devlet politikasına dönüşebilir.

Toplumsal zayıflık anlarını incelemek bireysel olanlara kıyasla nispeten daha kolaydır.

Çünkü bu durum genellikle kendini ölçülebilir, istatistiksel verilerle gösterir ve sebebini bulmak kolaydır.

Ülke ciddi bir ekonomik krizde olabileceği gibi aktif olarak nüfusun büyük bölümünün doğrudan ya da dolaylı olarak dahil olduğu bir savaşın içinde de olabilir.

Toplumun tamamına sirayet eden bu huzursuzluklar da kişisel düzlemde kendini gösterir.

Fakat faşizm sadece bu zamanlarda ortaya çıkmaz.

Güçlenmesi için bu tür kriz anları gereklidir fakat faşist fikirler ve uygulamalar her çağda, hayatımızın her anında karşımıza çıkar.

Günlük hayatımızdaki faşizm, bireylerin ruhsal güçsüzlüklerinden kaynaklanır.

Çoğunlukla hor görülen sevgi yetersizliği, ilgi açlığı gibi durumlarla temelleri atılan bu güçsüzlük, kişinin büyümesiyle doruk noktasına çıkar.

Toplumda yalnız olan, gelişiminde ve hayatında etkili olan her alanda kendi başına bırakılmış ve hayatta kalmak için zorlanan insan, genlerinde saklı olan davranışlarına döner ve kendine bir "sürü" arar.

Kendisi gibi yalnız ve güçsüz durumdaki insanlarla bir araya gelerek güçlü hale gelen kişi, ancak bu güçten aldığı değerle hareket eder; bu da sahip olduğu gücü kişinin duygusal hayatının devamı için bir gereklilik haline getirir ve onu bir "güç" olmaktan çıkararak bir bağımlılık, bir ihtiyaç yapar.

Buraya kadarki haliyle toplumun birçok kesiminde görülen ve bir sorun teşkil etmediği düşünülen davranışların faşizmle ilişkisi sorgulanabilir.

Fakat "güç" tek etken kriter haline geldiğinde, birlikteliklerinden güç alan topluluklar kendilerini sınamaya başlar.

Bu sınıma, içinde bulunulan toplumun kuralları ve normlarıyla birlikte değişir ve dünya genelinde çok geniş bir skalaya oturur.

Bahsettiğimiz bu topluluğun gücünün sınırlayıcı "normların" gücünü aştığı yerde şiddet olayları olarak değerlendirdiğimiz olaylar yaşanır.

Bir futbol takımı taraftarlarının başka bir taraftar grubuna saldırması bahsettiğimiz olgunun en sıradan ve günlük tezahürlerinden biridir.

Faşizm, insan topluluklarında bir siyaset aracı olarak ortaya çıkmaz, tam aksine; en gündelik ve sıradan olaylarda benimsenen, pekiştirilen ve alışılan davranışların siyaset düzleminde kendini göstermesiyle meydana gelir.

Faşist siyasette bulunan bir insanın günlük hayatında faşist davranışlarda bulunmaması beklenemeyeceği gibi, faşist davranışlarda bulunan herhangi birinin de faşist siyasete meyletmesi şaşılacak bir durum değildir.

Faşist davranışlar gündelik hayatta yer yer herkesin dahil olduğu eylemlerdir.

Dolayısıyla bu ideolojiyle mücadelenin ilk arenasını meclis veya sokak değil, kişinin kendisidir.

Faşizmin Tarihsel Gelişimi

Faşizm, 20. yüzyılın en tartışmalı ve karmaşık siyasi ideolojilerinden biridir.

Kökleri, antik çağlara kadar uzanan otoriter yönetim biçimlerine dayanan bu ideoloji, modern zamanlarda çeşitli sosyal, ekonomik ve politik koşulların etkisiyle şekillenmiştir.

Faşizmin temel unsurlarının izlerini antik çağlarda görmek mümkündür.

Roma İmparatorluğu, merkezi otoritenin güçlü olduğu, liderin mutlak bir güçle yönettiği bir sistem olarak, faşizmin bazı özelliklerini barındırmaktadır.

Roma'nın askeri başarıları ve geniş toprakları, imparatorluk ideolojisinin temel taşlarını oluşturmuş; bu bağlamda, ulus bilinci ve toplumsal birliktelik vurgulanmıştır.

Antik Roma'da, lider figürlerinin kişisel otoritesi, toplumun tüm kesimleri üzerinde baskı oluşturmuştur.

Bu dönem, otoriter yönetim biçimlerinin meşrulaştırıldığı ve güçlü liderlik anlayışının toplumda kabul gördüğü bir süreçtir.

Antik Yunan'da ise, özellikle Sparta ve Atina gibi şehir devletlerinde, otoriter yönetim biçimleri belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Sparta'da, askeri bir elit tabaka, toplumu sıkı bir disiplin altında yönetmiştir.

Bu yönetim tarzı, bireylerin kolektif çıkarlar uğruna feda edilmesini esas almıştır.

Atina ise, demokratik bir yapıya sahip olsa da, toplumun belirli kesimlerinin (özellikle kölelerin) dışlanması, otoriter unsurları içermektedir.

Bu dönemlerdeki toplumsal yapı, faşizmin ulusal birliği sağlamak amacıyla bireyleri nasıl kontrol edebileceğine dair ipuçları sunmaktadır.

Orta Çağ, siyasi otoritenin dinî temellere dayandığı bir dönemdir.

Bu süreçte, ulusların kimliklerinin gelişmesi ve milliyetçilik düşüncesinin ortaya çıkması, faşizmin temel dinamiklerini oluşturacak bir zemin hazırlamıştır.

Feodal yapıların çöküşü ve merkezi devletlerin güçlenmesi, toplumda yeni bir toplumsal düzen arayışını beraberinde getirmiştir.

Bu dönemde, devlet otoritesi, toplumsal dayanışmanın ve birliğin sağlanması için güçlü bir araç olarak görülmüştür.

Rönesans ve Aydınlanma dönemleri, bireylerin haklarının ve özgürlüklerinin sorgulandığı, ulusal kimliklerin yeniden tanımlandığı süreçlerdir.

Bu dönemlerde, birey merkezli düşünce akımları ve ulus devlet anlayışları, faşizmin yükselişine giden yolda önemli bir rol oynamıştır.

Ancak, Aydınlanma'nın getirdiği değerler, bireysel özgürlük ve eşitlik talepleriyle birlikte, otoriter ideolojilere karşı bir zıtlık oluşturmuştur.

19. yüzyıl, faşizmin ideolojik temellerinin atıldığı bir dönemdir.

Milliyetçilik akımları, Avrupa'nın birçok bölgesinde yükselişe geçerken, bu akımların sosyal ve ekonomik arka planında, sınıf çatışmalarının ve Sosyal Darwinizm'in etkisi bulunmaktadır.

Sosyal Darwinizm, evrim teorisinin sosyal alanlara uygulanması olarak tanımlanır ve toplumsal gruplar arasında rekabet ve üstünlük anlayışını teşvik etmiştir.

Bu anlayış, toplumların ve ulusların "hayatta kalma mücadelesi" olarak yorumlanmış ve zayıf bireylerin ya da grupların dışlanmasını meşrulaştırmıştır.

Sosyal Darwinizm, faşizmin ideolojik temellerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Bu kavram, özellikle 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında, Avrupa'daki birçok otoriter hareketin destek bulmasında etkili olmuştur.

Faşistler, "güçlü olanın hayatta kalması" ilkesini benimseyerek, ulusal kimlik ve birlik anlayışlarını pekiştirmişlerdir.

Bu ideoloji, savaş ve çatışmayı doğal bir olgu olarak görmüş ve toplumları daha güçlü bireyler ve gruplar üzerinden inşa etme hedefini gütmüştür.

19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başları, Avrupa'da siyasi istikrarsızlıkların ve ekonomik buhranların sıkça yaşandığı bir dönemdir.

Bu koşullar, toplumlarda otoriter rejimlere duyulan ilgiyi artırmış, siyasi liderler için popülist söylemler geliştirmelerine zemin hazırlamıştır.

Bu bağlamda, faşizmin gelişimi için uygun bir zemin oluşmuştur.

Faşizm, 20. yüzyılın başlarında İtalya'da Benito Mussolini liderliğinde ortaya çıkmıştır.

Mussolini, toplumda kaos ve belirsizlikten yararlanarak, güçlü bir liderlik ve ulusal birlik çağrısı yapmıştır.

Faşist ideolojinin temel ilkeleri arasında devletin önceliği, ulusal kimlik ve güçlü bir otorite anlayışı yer almaktadır.

Mussolini'nin faşizmi, sadece bir siyasi hareket değil, aynı zamanda toplumsal bir dönüşüm arayışıdır.

Almanya'da Adolf Hitler liderliğindeki Nazi Partisi, faşizmin en uç noktasını temsil etmektedir.

Nazi ideolojisi, ırk temelli bir üstünlük anlayışıyla birleşerek, faşizmi daha da radikalleştirmiştir.

Bu dönemde, otoriter yönetim, savaş ve soykırım gibi insanlık tarihine kara leke olarak düşen olaylarla özdeşleşmiştir.

Nazi rejimi, faşizmin en karanlık yüzünü sergileyerek, Avrupa'da büyük bir yıkıma yol açmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından faşizm, birçok ülkede ciddi bir tepkiyle karşılanmış ve yeniden şekillenmiştir.

Savaş sonrası dönemde, faşizmin unsurlarını taşıyan bazı rejimler, otoriter yönetim biçimlerini sürdürse de, klasik anlamda faşizm büyük ölçüde etkisini yitirmiştir.

Bununla birlikte, bazı ülkelerde, neo-faşist hareketlerin ortaya çıkması, bu ideolojinin köklerinin hâlâ var olduğunu göstermektedir.

Özellikle 1960'lar ve 1970'lerde, Avrupa'da sağcı hareketlerin yeniden canlanması, faşist ideolojinin toplumda nasıl bir etki yarattığını gözler önüne sermektedir.

Günümüzde, faşizmin yeniden canlanması, globalleşme, ekonomik krizler ve toplumsal eşitsizlikler gibi nedenlerle gündeme gelmiştir.

Neo-faşist hareketler, popülist liderler aracılığıyla, toplumda korku ve belirsizlik ortamını besleyerek, destek bulmaktadır.

Bu durum, faşizmin tarihsel köklerinin hâlâ geçerliliğini koruduğunu göstermektedir.

Ayrıca, sosyal medyanın yaygınlaşması, faşist ideolojilerin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamıştır.

Faşizmin toplumsal etkileri, sadece siyasi arenayla sınırlı kalmamış; kültürel, ekonomik ve sosyal alanlarda da derin yaralar açmıştır.

Faşist rejimler, genellikle muhalefeti susturarak, toplumsal kutuplaşmayı artırmış ve bireysel özgürlükleri kısıtlamıştır.

Eğitim, sanat ve medya üzerinde sıkı bir kontrol mekanizması oluşturularak, propagandanın etkisi artırılmıştır.

Bu durum, toplumların demokratik değerlerini zayıflatmış ve otoriter yönetimlerin yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur.

Günümüzde bazı sağcı ve neo-faşist hareketler, Sosyal Darwinizm'in çağdaş versiyonlarını benimsemektedir.

Bu akımlar, ekonomik ve sosyal eşitsizlikleri meşrulaştırmak amacıyla, "güçlülerin" ve "zayıfların" doğada olduğu gibi birbirleriyle rekabet ettiği fikrini kullanmaktadır.

Toplumda, farklı etnik kökenler ve sosyal gruplar arasındaki ayrımların derinleşmesine neden olan bu düşünce, faşizmin günümüzdeki yansımalarını anlamak açısından kritik bir öneme sahiptir.

Faşizmin tarihsel gelişimi, antik çağlardan günümüze dek uzanan bir süreçtir.

Bu süreç, farklı dönemlerde çeşitli sosyal, ekonomik ve politik dinamiklerle şekillenmiştir.

Otoriter yönetim biçimlerinin ve milliyetçilik akımlarının etkisi, faşizmin ortaya çıkışında belirleyici olmuştur.

Günümüzde ise faşizmin yeniden canlanması, modern toplumların karşı karşıya olduğu zorlukların bir yansımasıdır.

Bu nedenle, faşizmin kökenlerini ve gelişimini anlamak, günümüzdeki siyasi ve toplumsal sorunları çözmek adına kritik bir önem taşımaktadır.

Faşizm, sadece geçmişin bir ideolojisi değil, aynı zamanda günümüzün de önemli bir sorunu olarak varlığını sürdürmektedir.

Kapitalizmin Bir Formu Olarak Faşizm

Kapitalist ve faşist ideolojiler arasındaki yakın ilişki, davranışlarının ortaklığından çıkarılabilir.

Zaman zaman karşıt veya farklı olarak görülen bu iki ideolojinin birleşimi, dünyayı ve insanlığı uzun süredir bulunduğu çukurda tutmaktadır.

Kapitalizm ve faşizm arasındaki yakınlığı ve ortaklığı görebilmek için her ikisini de iyi tanımak ve tarihsel gelişimlerini incelemek gereklidir.

Kapitalist mekanizma, günümüzde insanların bir işyerinde çalışması ve emeklerinin karşılığı olarak çeşitli malzemeleri onların kılmaya yarayacak parayı temin etmelerine dayanan bir sistemdir.

Bu sistemde, kişi ürettiği değerden uzaktır; çoğunlukla emeğinin karşılığında çok daha az bir ücrete mecburdur ve sistemden çıkması mümkünatsız gösterilmektedir, çünkü "dünyanın düzeni hep böyle olmuştur ve hep böyle olacaktır".

Kapitalist sistemde insanlar bir işi yaparak geçirdikleri zaman karşılığında para alırlar.

Aynı şekilde bir şey satın alırken de aynı para kullanıldığı için aslında kişi zamanının karşılığında ürün almış olur.

Hayatının bir kısmını satarak mülk edinebilir.

İnsanları buldukları duruma mecbur bırakabilmek için kapitalizm değer üretimi sağlayan kaynakları ele geçirmek ve elde tutmak zorundadır.

Su kaynakları bir şirkete ait olduğu sürece insanlar zamanlarının bir kısmını satarak su satın alacaklardır, daha doğrusu buna mecbur kalacaklardır, çünkü su içmelerinin başka bir yolu yoktur.

Tarlalar kişilere ve şirketlere ait olduğu sürece kendilerini ve ailelerini beslemek için zamanlarını satacaklardır.

İşte aslında bu kadar temel ve basit kılcal damarlardan beslenen ve kişileri hapseden kapitalizm, tüm bu kaynakları elinde tutmak için var gücüyle çabalar.

Kağıt üzerinde çok kolay teşhir edilebilen ve açıklanabilen kapitalizmin en sağlam köklerini insan psikolojisinde saldığı görülür.

Kimse temel ihtiyaçlarını elde edebilmek için hayatını satmak zorunda kalmak istemez elbette, fakat kapitalizm kendi yarattığı bu hengameden çıkmak için yine kendisinden geçen yeni yollar tarif eder.

Kişi hayatını satarak madde elde etmek istemiyorsa, maddeleri sahiplenip aynısını başkalarına yapabilir.

Bu şekilde, sınıflı toplum yapısını zedeledikten insan tepkilerinin önüne geçilebilir; çünkü insanlar kendileri zulme uğramak yerine başkalarına zulmetmeyi tercih ederler.

Zaten kapitalizmin devamını sağlayan da bu ilkedir.

Yani herkes, kendisi için en iyisini ister; bu sürecin başkalarına etkisi ise kapitalizmin yarattığı hayatta kalma ihtiyacı içerisinde önemsiz hale gelir.

Herkes kendisi ve belki sevdikleri için en iyisini isterken toplumsal piramitte yukarı doğru bir hareketlenme başlar.

Herkes yukarı tırmanmaya çalışırken ve birbirinin üstüne basarken, kapitalizmin kanunları kurtarıcı olarak geri gelir.

Burjuva yasaları bu "rekabetin" haksız bir şekilde gerçekleşmesini, yani şiddetin işin içine girmesini önlemek için vardır.

Fakat aynı yasalar, kapitalizmin kendi şiddetini engellemez.

Kapitalizm günümüzdeki formunu Sanayi Devrimi sonrasında almış olmakla birlikte evrensel bir fikirdir.

Tarih boyunca var olmuş olan bir akımın aldığı son biçimdir.

Bu anlamda da yeni bir olgu olarak değerlendirilmemesi gerekir.

Antik çağlardan itibaren gücün kontrolü kapitalizmininkine yakın bir şekilde sağlanmıştır.

Gerçek gücü barındıranlar, yani askerler, işçiler ve çiftçiler her zaman daha büyük ve sanal bir güç tarafından kontrol edilmiştir.

Bu güç, "üstün sınıflardır".

Tarihsel süreçte soylular, din adamları, ve burjuva olarak değişen bu üstün sınıf, emek üretmemesine, yani gerçek bir değer yaratmamasına rağmen üretilen emek ve değeri sahiplenir ve bundan faydalanır.

Bu mekanizma, tarih boyunca karşımıza çoğunlukla emperyalizmle birlikte çıkar, ve sonrasında da ilkel bir faşizme evrilir.

Kapitalizm ve diğerlerine üstünlük ihtiyacı, evrenseldir ve insanın içinde bulunan bir güdünün ortaya çıkması ile hakim kılınır.

İnsan, kendi başına olduğunda etrafındaki her şey ona fayda sağlamak için varmış gibi görünür, tıpkı dinlerin iddia ettiği gibi.

Aynı zamanda bu, temel bir hayvan davranışıdır.

Faydayı esas almak ve faydayı da kendisi için istemek, tıpkı hayvanlar gibi insanların da derinlerinde yer alan ve uzun süre giderilemeyecek arzularından biridir.

Fakat etrafında tıpkı kendisi gibi düşünen, ortaya çıkan değeri kendisine isteyen onlarca, yüzlerce başka insan olduğunda; değeri kimin sahipleneceği bir güç tartışmasına dönüşür.

Bu güç tartışması, tarihsel kapitalist mekanizma içerisinde faşist altyapıların oluşmasını sağlar.

Neil Faulkner, Marksist Dünya Tarihi kitabında ilk insan gruplarının tercihleriyle ilgili şunu söyler:

“Hiç bitmeyen yiyecek arayışının zorluğu sıklıkla alternatifleri ortaya çıkarıyordu.

Bazı gruplar daha muhafazakâr bir seçim yaparak oldukları yerde kalır, yaşamlarını eski şekilde sürdürür ve işlerin yolunda gideceğini umut eder.

Daha girişken olan bazılarıysa belki yeni bir bölgeye göçecek, yeni avlanma teknikleri geliştirecek, ya da bilgi, kaynak ve emeklerini bir araya getirmek üzere diğer gruplarla bağlantı kuracaklardır”.

Dünya tarihi, başarılı olan girişken grupların geri dönüp muhafazakar olanların emeğini sömürmesiyle doludur, ve bu temel mekanizma tarih boyunca değişmemiş, günümüzde kapitalizm ismi altında hakimiyetine devam etmiştir.

Başarılı ve cesur olanların olmayanları hakimiyet altına aldığı ve sömürdüğü düzenler temelde ne kadar ortaksa, kapitalizm ve faşizm de o kadar ortaktır.

Temellerinde ve tarihsel köklerinde hiçbir fark bulunmayan bu iki ideoloji arasındaki tek fark, eylemlerine ilk başladığında faşizmin etnik kökene vurgu yapması ve bunu bir esas olarak kabul etmesidir.

Fakat bir faşist bir deneyimde “yabancılar” temizlendikten sonra faşizmin eksiksiz bir kapitalizme dönüştüğünü görürüz.

Güçlünün güçsüzü sömürmesini doğal karşılayan ve hatta teşvik eden bu insanlıktan uzak tutum, aksinin savunulduğu her yerde çabalarını ve kaynaklarını birleştirerek ortak bir davranış sergiler.

Kapitalizm, faşizmi gerektiği yerlerde bir silah olarak kullanır.

Halkı dünyanın düzeninin hep böyle olduğuna ve hep böyle olacağına inandırmak için, değer kaynaklarını elinde tutmak için ve gerçekten yıkıcı şiddeti kendi tekeline almak için faşizmi ve onun şiddetini kullanır.

İkisini ayrı ve hatta düşman sanmak, çok büyük bir hatadır.

Kapitalizm ve faşizm, her konuda ortaktır ve birlikte çalışır.

Değişim için gereken de mücadele hareketinin birlikte çalışmasıdır.

Diğer Yayınlarımız

Gençler İçin **Mitoloji**

Maceraya Çağrı ve Çağrının Reddi
İlk Eşiğin Aşılması
İki Dünyanın Ustası

Gençler İçin **Başka Tarih**

Aristonikos ve Güneş Ülkesi
Spartaküs ve 3. Köle Ayaklanması
Thomas Müntzer ve Köylüler Savaşı

Gençler İçin **Kapitalizm**

Kapitalizm ve Antropoloji
Kapitalizm ve Din
Kapitalizm ve Aile

Gençler İçin **Denemeler**

Yaratımın Doğası Üzerine
Trajedinin Kutlu Ezgisi
Robot Hakları ve İnsanın Geleceği

